

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОЦЕНОЧНЫХ ВЫСКАЗЫВАНИЙ В ТЕАТРАЛЬНОЙ РЕЦЕНЗИИ

Е. А. АВДЕЕВА, Н. А. КОПАЧЕВА

The article undertakes an attempt to analyze structural, semantic and pragmatic characteristics of evaluative utterances and to examine means of expressing positive and negative evaluation in theatrical reviews. The means of expression are divided into explicit, or formally presented, and implicit, which are revealed in the process of interpretation

Ключевые слова: структурные, семантико-прагматические характеристики, эксплицитные и имплицитные средства выражения оценки

В настоящей работе была предпринята попытка провести анализ структурных, семантико-прагматических характеристик оценочных высказываний и средств выражения положительной и отрицательной оценки в театральных рецензиях. В своем исследовании мы рассматриваем оценку как семантико-прагматическую категорию, которая направлена, с одной стороны, на анализ предметов и явлений окружающего мира, с другой – на оказание влияния на адресата с целью вызвать у него определенное психологическое состояние. Наиболее ярко данные характеристики проявляются в жанре театральной рецензии, которая сочетает информативную функцию, направленную на сообщение читателю определенной информации о постановке, с функцией оценки, ориентированной на формирование у читателя оценочных представлений о рецензируемом произведении.

Анализ реализации категории оценки в театральной рецензии позволил выделить формальную структуру оценочных высказываний. Было установлено, что синтаксическая структура оценочных высказываний представлена рядом структурных схем: ScopPn, ScopPa, SPv, SPvAdv, SPvOd, SPvOpr, SPvOdPo, SPvOdOpr, SPvOiOd, SPvOdAdv.

Семантико-прагматическая структура оценочных высказываний представлена оценочным предикатом, субъектом и объектом оценки. Анализ способов выражения компонентов семантико-прагматической структуры позволил установить, что субъект оценки в большинстве случаев имплицитный, но подразумевается, что им является автор рецензии. В качестве объекта оценки выступают: сюжет, актерский состав, манера их игры, режиссура, декорации, музыкальное сопровождение, хореография, постановка в целом. Оценочные предикаты выражают оценочное отношение субъекта к объекту и объединены в семантические группы предикатов отношения, действия и качества.

Основываясь на классификации по способу выражения оценочного значения, нами были проанализированы эксплицитные и имплицитные средства выражения оценки. В ходе проведенного анализа было установлено, что эксплицитные средства выражения оценочного значения содержат эксплицитные оценочные семы, которые обнаруживаются в словообразовательных элементах или в синтаксической сочетаемости. Имплицитные средства выражения отрицательного значения формально не представлены и извлекаются из оценочного высказывания при его интерпретации. Проведенное изучение лингвистических средств выражения оценки позволило установить, что категория оценки в театральных рецензиях может проявляться с помощью разноуровневых единиц: лексических, грамматических, стилистических.

Таким образом, исследование особенностей функционирования оценочных высказываний в театральных рецензиях показывает, что они используются с целью передачи оценочного отношения автора рецензии к увиденным постановкам и оказания прагматического влияния на читателя. Коммуникативная цель положительных оценочных высказываний заключается в рекомендации, одобрении и побуждении к просмотру данной постановки. Отрицательные оценочные высказывания, соответственно, выражают неодобрение, осуждение автора рецензии и создают отрицательное оценочное представление у читателя.

БІБЛЕЙСЬКІЯ ЦЫТАТЫ Ў ПРАДМОВАХ ФРАНЦЫСКА СКАРЫНЫ ДА КНІГ СТАРОГА ЗАПАВЕТУ

А. А. АКУШЭВІЧ, У. Г. КАРОТКІ

In this article we analyze the Bible quotations we encounter in Francysk Skaryna's prefaces to the books of the Old Testament. One of the main advantages of this work is that we have managed to create the textual and literary basis for studying Francysk Skaryna's heritage using citation

Ключавыя словы: Францыск Скарына, біблейская цытата, прадмова, літаратурны жанр

Да вивучэння біблейскай цытацы ў прадмовах Францыска Скарыны да кніг Старога Запавету як асобнай тэмы беларускія даследчыкі звярталіся спарадычна, разам з тым, біблейскія цытаты з'яўляюцца адным з галоўных тэкстаўтваральных, стылеўтваральных і сэнсаўтваральных элементаў прадмоў пражскага перыяду творчасці першадрукара. У сваю чаргу, стварэнне тэксталагічнай і літаратуразнаўчай асновы для вивучэння творчасці Францыска Скарыны праз цытацыю ў прадмовах да кніг Старога Запавету дазваляе падыходзіць да вырашэння праблемы крыніц перакладаў Францыска Скарыны.

У выніку праведзенага даследавання, паколькі існуючыя класіфікацыі біблейскіх цытат у адносінах да прадмоў Францыска Скарыны да Старога Запавету не дазваляюць бачыць спецыфіку цытацыі ў гэтых творах, была створана ўласная класіфікацыя паводле наступных крытэрыяў: 1) дамінантная функцыя цытаты; 2) семантыка цытаты; 3) указанне на крыніцу цытаты; 4) паўната перадачы зместу; 5) дакладнасць цытаты. Паводле дамінантнай функцыі цытаты падзяляюцца на: 1) цытаты-пераказы (пераказ зместу кнігі); 2) цытаты-экзегезы (тлумачэнне таго, як Стары Запавет прадвызначаеца ў Новым); 3) аўтарытарныя (цытата выконвае ролю аўтарытэтай крыніцы). Паводле семантыкі біблейскія цытаты падзяляюцца на тыя, у аснове якіх ляжыць: 1) прадмет; 2) рэалія; 3) персаналія; 4) сюжэт. Паводле ўказання на крыніцу цытаты падзел зроблены на: 1) маркіраваныя; 2) немаркіраваныя цытаты. У тэксце прадмоў таксама вылучаюцца цытаты-“транскрыпцыі”, якія падзяляюцца паводле мовы-крыніцы на: 1) старажытнаўрэйскія; 2) старажытнагрэчаскія; 3) лацінскія. Паводле паўнаты перадачы зместу і дакладнасці цытаты падзяляюцца на: 1) поўная дакладная цытата (разгорнутая цытата, гэта значыць уласна цытата, цытата ў звычайным яе разуменні); 2) няпоўная дакладная/недакладная цытата (астатнія выпадкі ўжывання цытат).

Пры аналізе тэкстаў прадмоў былі выяўлены адрозненні ва ўжыванні старазапаветных і новазапаветных цытат. Калі старазапаветныя цытаты ўжываюцца ў анатацыі зместу кнігі (дамінуюць у гэтай частцы прадмовы), у дыдактычнай гаміліі (выкарыстоўваюцца для экзегезы), у этымалогіі назвы кнігі (адзначаны цытаты-“транслітэрацыі”), то новазапаветныя цытаты сустракаюцца пераважна ў дыдактычнай гаміліі і адносяцца да тыпу цытат-экзегез і аўтарытарных цытат. Большасць новазапаветных цытат з'яўляецца поўнымі дакладнымі цытатамі (уласна цытатамі). Выкарыстанне біблейскіх цытат у прадмовах Францыска Скарыны да кніг Старога Запавету залежыць ад структуры прадмовы і мэты аўтара.

На аснове праведзенага параўнальнага аналізу новазапаветных цытат з прадмоў да Пяцікніжжа Маісея і адпаветных цытат з “Апостала” (1525) быў зроблены вывад аб тым, што тэкст біблейскіх кніг з “Апостала”, выдадзенага Францыскам Скарынам, не быў крыніцай для цытат у прадмовах да Пяцікніжжа Маісея. Вынікі нашага даследавання ўказваюць на адсутнасць поўнага скарынаўскага перакладу Бібліі падчас напісання прадмоў да Пяцікніжжа Маісея і выступаюць на карысць версіі, згодна з якой першадрукара выдаваў кнігі Бібліі па меры выканання перакладаў.

Такім чынам, біблейскія цытаты ў прадмовах Францыска Скарыны да кніг Старога Запавету выконваюць розныя функцыі, ужыванне цытат абумоўлена структурай прадмовы і мэтай аўтара. Вынікі работы могуць прымяняцца пры падрыхтоўцы навуковага каментарыя да прадмоў Францыска Скарыны, пры перакладзе на сучасную беларускую і замежныя мовы, для асэнсавання творчай спадчыны Францыска Скарыны ў кантэксце эпохі.

©ВДУ

АСЭНСАВАННЕ РОЛІ МАСТАЦТВА ПАЭТАМІ БЕЛАРУСІ ПЕРШАЙ ТРЭЦІ ХІХ СТАГОДДЗЯ

П. М. АНДРЭВА, В. Ю. БАРОЎКА

In the article there is a characteristic of the comprehension of the Belarusian art's role by the Belarusian's poets of the first third of the 19th century. Shows the influence of the romantic esthetics and social and historical circumstances on the poet's treatment of the art's role in the society. Proves, that the Belarusian poets spared the main role to the art's opportunity to change the being and a human, to discover a national world, for the patriotical breeding of the compatriots, to heroize the past of the nation

Ключавыя словы: беларуская літаратура, паэзія, рамантызм, эстэтычная праблематыка

Спасціжэнне ролі мастацкай творчасці знайшло арыгінальнае асэнсаванне ў спадчыне пісьменнікаў Беларусі першай трэці ХІХ стагоддзя, калі пануючым мастацкім метадам літаратуры з'яўляўся рамантызм, які грунтаваўся на перакананні аб перавазе духоўнага пачатку над матэрыяльным. Пытанні мастацкай творчасці ўвасобіліся ў творах галоўным чынам польскамоўных паэтаў Т. Зана, Я. Чачота, А. Петрашкевіча, А. Рыпінскага і інш. Маладыя аўтары, што з'яўляліся студэнтамі Віленскага ўніверсітэта, нярэдка ў жартоўнай форме разважалі над пытаннямі творчасці. Асабліва